

Hampus Rydahl, deltagare i Centerpartiets internationella akademi och praktikant på Democratic Alliance, Kapstaden, Sydafrika

28 februari 2020

State of the Nation Address

Varje år så håller Sydafrikas president ett tal till folket under det så kallade "State of the Nation Address", som allmänheten kallar SONA. Likt hur USA:s president varje år pratar om utmaningar och framgångar i landet så har Sydafrikanska SONA samma syfte, men resultatet är något annorlunda från den amerikanska varianten. Detta år har media beskrivit hela eventet som en cirkus.

Från och med att talmannen öppnar en session i parlamentet så får vilken parlamentsledamot som helst begära ordet, även om det avbryter någon annan mitt i en mening. Detta utnyttjas från SONAs start till slut av det politiska partiet EFF (Economic Freedom Fighters), som använder sin konstitutionella rätt att få yttra sig i parlamentet till att få uppmärksamhet och skärmtid då hela landet sitter framför TVn för att lyssna på president Cyril Ramaphosas tal.

EFF, ett snabbt växande parti som får en majoritet av sina röster från de 40% av landets unga arbetslösa, har en marxistisk ideologi men agerar med en fascistisk retorik. Partiets ledamöter protesterade under öppningen av kvällens event mot deltagandet av tidigare Apartheid-president (och mottagare av Nobels Fredspris 1993) Frederik Willem de Klerk. Alla landets tidigare presidenter är välkomna att delta som åskådare vid SONA, men EFF påstår att FW de Klerk var president över ett helt annat Sydafrika under en tid av förtryck och rasism, och därför inte hör hemma på raden med de andra tidigare presidenterna. Anledningen till att dessa protester kom upp just på just detta års event var en reaktion på ett uttalande från FW de Klerk, där han sagt att han inte vetat om att Apartheid var ett brott mot mänskligheten när han suttit vid makten. En majoritet av EFFs väljare tycker inte om FW de Klerk och detta var en bra möjlighet för EFF att visa sitt missnöje, med hela landet som åskådare.

Efter en timme av upprepade försök att störa ordningen i representantshuset så tar talmannen beslutet att avbryta sessionen, eftersom presidenten aldrig får börja sitt tal innan någon från EFF begär att få ordet igen. Många fruktar att hela eventet kommer att få skjutas upp till ett senare datum, vilket skulle kosta miljontals kronor (de spärrar av stora delar av staden inför SONA). Efter en halvtimmes väntan återupptas sessionen. EFF gör ett sista försök att få sin vilja igenom, men väljer sedan att resa sig upp och lämna salen. Cyril Rhamaposa går åter upp till podiet och påbörjar sitt tal på nytt.

Presidenten berättar att barn mellan förskolan och årskurs 3 ska börja lära sig programmering och robotik i skolan. Detta trots att det stora problemet i sydafrikas lågstadieskolor är att många som når årskurs 4 ännu inte kan räkna, läsa och skriva. Resten av talet handlar om ett Sydafrika som ligger lika långt från verkligheten som en nationell satsning på lågstadieprogrammering.

Presidenten berättar att regeringen de senaste två åren arbetat flitigt för att stabilisera ekonomin och för att bygga en stadig grund för framtida tillväxt. Sydafrika ska nu börja utnyttja sina strategiska statliga företag för framtida tillväxt och utveckling. 43% av ledamöterna, de som inte tillhör regerande partiet ANC, suckar högt i kör.

Det finns inget strategiskt med de statliga bolagen i Sydafrika. Eskom, det statliga elbolaget med monopol på landets energiförsörjning, har ännu inte lyckats få upp tillräcklig elproduktion. Många städer, familjer och företag försöker fungera som vanligt trots flera timmar av strömavbrott varje dag. Trots detta står Ramaphosa fast vid att hindra privata aktörer att etablera sig i landet och envisas istället med att försöka hålla de statliga bolagen ovanför vattenytan. Ett annat exempel är det statliga flygbolaget SAA som måste ställa in hälften av sina flyg varje dag och kräver ständig finansiell hjälp från staten för att överleva, men inget får privatiseras.

Landets BNP har gått ständigt neråt i 10 år och BNP per capita lika så. Statsskulden närmar sig 60% av BNP och samtliga kreditvärderingsinstitut har gett alarmerande projektioner för den stora skuldsättningen. I januari sjönk aktiviteten i den privata sektorn för nionde månaden i rad och handelsförtroendet är nu på sina lägsta nivåer sedan 1994. Utländska direktinvesteringar har inte ökat på flera år. Statliga intäkter blir mindre och statliga utgifter större. 30% av befolkningen som är i arbetsför ålder har inget jobb. Bland unga är det upp till 40% som inte har något jobb. Av de unga som inte har något jobb så har 60% slutat att leta. Väldigt lite av detta nämndes i presidentens tal.

Istället nämnde Ramaphosa att han vill starta en statlig bank och en statigt ägd förmögenhetsfond. Vilken förmögenhet som ska läggas i denna fond gavs ingen förklaring på.

Cyril Rhamaposa vill ha en stark socialistisk stat som har kontroll över de strategiska resurserna och industrierna i landet, men om inte ekonomin tar fart snart så finns det en risk att de statliga företagen inte kan hållas vid liv mycket längre. Med så många stora statliga bolag nära kollaps så väntas ett liknande öde för resten av den Sydafrikanska ekonomin.